

RAPORT DE ACTIVITATE

2012

PREZENTARE GENERALĂ

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-guvernamentală creată în anul 2010. Asociația dorește să contribuie la sensibilizarea autorităților asupra și eradicarea problemelor în domeniul drepturilor omului, consolidarea unei justiții eficiente, transparente, echitabile și credibile, crearea unei culturi de respectare a drepturilor omului și elaborarea de politici publice privind respectarea drepturilor omului.

În anul de referință, principalele activități ale CRJM erau îndreptate spre reformarea justiției din Republica Moldova și implementarea în Republica Moldova a tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului.

La sfârșitul anului 2012, în cadrul asociației activau șase persoane, patru dintre care erau juriști. Aceste persoane au o experiență bogată în reforma justiției, litigare la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), raportare cu privire la drepturile omului, eradicarea torturii, promovarea libertății de exprimare și a accesului la justiție, precum și în traducerea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

ACTIVITĂȚI

Justiție:

În anul 2012, activitatea CRJM în domeniul justiției s-a focusat pe monitorizarea activității CSM, participarea în grupuri de lucru pentru implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției (SRSJ) și reacționarea la evenimentele sau modificări legislative din domeniul justiției pe care le-am considerat incompatibile cu standardele europene, sau inoportune în contextul Republicii Moldova.

(1) Monitorizarea activității Consiliului Superior al Magistraturii (CSM)

CRJM a monitorizat activitatea CSM în perioada 2010 – 2012 și a majorității ședințelor acestuia. În rezultat, a fost elaborat un [raport privind transparența și eficiența CSM](#), care se referă la: (i) Istoricul, atribuțiile și componența CSM și a entităților afiliate CSM; (ii) Rolul CSM și activității Colegiului de Calificare în domeniul carierei și pregătirii profesionale a judecătorilor; (iii) Activitatea CSM, a Inspecției Judiciare și a Colegiului Disciplinar; (iv) Activitatea CSM în administrarea instanțelor judecătorești (administrarea financiară a instanțelor judecătorești, verificarea activității organizatorice a instanțelor judecătorești, distribuirea aleatorie a dosarelor în instanțele judecătorești și înregistrarea audio a ședințelor de judecată); (v) Organizarea

internă a CSM (Secretariatul CSM, modul de organizare a ședințelor CSM și a modului de reprezentare în instanțele de judecată a CSM); (vi) Transparența CSM în administrarea internă (plasarea informației pe pagina web, elaborarea și publicarea raportului anual de activitate, relația CSM cu mass-media și societatea civilă și reacția CSM la chestiuni de interes public). Raportul conține mai mult de 50 de recomandări privind îmbunătățirea activității CSJ. Raportul urmează a fi lansat în primăvara anului 2013.

(2) Contribuția CRJM la formarea politicilor în domeniul justiției prin participarea în grupuri de lucru pentru modificarea legislației sau monitorizarea implementării SRSJ, precum și formularea de comentarii la proiectele de lege:

În anul 2011, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Strategia de Reformare a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016 (SRSJ). Aceasta prevede mai multe măsuri menite să sporească eficiența, transparența și responsabilitatea sectorului de justiție. Organul suprem de coordonare a implementării SRSJ este Consiliul Național pentru reforma organelor de ocrotire a normelor de drept. Monitorizarea periodică a implementării SRSJ este pusă în sarcina a șapte grupuri de monitorizare create, la începutul anului 2012, prin concurs, de către Ministerul Justiției.¹

Președintele Asociației este membru al Consiliului Național pentru reforma organelor de ocrotire a normelor de drept. Reprezentanții CRJM sunt membri ai grupurilor de lucru de monitorizare a SRSJ pentru implementarea Pilonilor 1 (Sistemul instanțelor judecătorești), 2 (Justiția penală), 3 (Accesul la justiție și executarea hotărârilor judecătorești) și 6 (Respectarea drepturilor omului în sectorul justiției). Reprezentanții CRJM au participat la mai mult de 30 de ședințe ale grupurilor de monitorizare.

În cadrul implementării SRSJ, Ministerul Justiției a creat mai multe grupuri de lucru pentru îmbunătățirea legislației în domeniul justiției. Ministerul Justiției a chemat ong-urile să se implice în activitatea acestor grupuri de lucru. CRJM a acceptat invitația și s-a implicat în activitatea grupurilor de lucru responsabile de modificarea legislației privind organizarea judecătorească, procedura penală și procedura civilă. Grupurile de lucru au elaborat proiecte de modificare a cadrului legislativ. Aceste proiecte au fost propuse de către Ministerul Justiției pentru adoptare. Ca rezultat, noua legislație a fost adoptată în vara anului 2012. Prin modificările operate se limitează spațiul pentru abuz în sectorul justiției și îmbunătățește garanțiile pentru respectarea drepturilor omului în cauzele penale (de ex. au fost prevăzute infracțiunile pentru care poate avea loc interceptarea convorbirilor telefonice, a fost prevăzut expres dreptul persoanei reținute de a fi examinate de către un medic independent, părților li s-a dat dreptul să înregistreze audio ședințele de judecată etc.), s-a uniformizat sistemul căilor de atac în cauzele civile (până la modificări, existau diferite reguli de procedură în ceea ce privește căile de atac pentru diferite tipuri de proceduri) și s-au creat premise pentru sporirea independenței și eficienței sistemului judecătoresc.

Un reprezentant al CRJM, Nadejda Hriptievschi, a participat în grupul de lucru creat de Ministerul Justiției pentru elaborarea unui nou proiect de lege cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.² Proiectul de lege a fost discutat în cadrul discuțiilor publice și urmează a fi propus de către Ministerul Justiției pentru adoptare în anul 2013.

---

¹ CRJM a participat la concursul anunțat de Ministerul Justiției în ianuarie 2012 pentru selectarea reprezentanților societății civile în cadrul grupurilor de lucru.

² Ordinul Ministrului Justiției nr. 417 din 13 septembrie 2012.

În februarie 2012, CRJM a prezentat Ministerului Justiției comentarii cu privire la proiectul legii cu privire la instanțele specializate. La 6 martie 2012, CRJM, în colaborare cu ADEPT, a prezentat Parlamentului comentarii cu privire la proiectul legii cu privire la selectarea, avansarea în carieră și evaluarea performanțelor judecătorilor. Unele din recomandările formulate au fost luate în considerație.

CRJM a întreprins activități în contextul suportului UE pentru reforma justiției din Moldova. În acest sens CRJM a participat la mai multe ședințe cu reprezentanții UE și a depus comentarii la instrumentele relevante pentru domeniul justiției.³

(3) Apeluri publice cu privire la inițiative legislative sau evenimente din domeniul justiției:

CRJM, în mod individual sau în colaborare cu alți reprezentanți ai societății civile:

- a. a reacționat la declarațiile politice ale președintelui interimar privind revendicarea funcției de Procuror General și selectarea membrilor Comisiei Naționale de Integritate de către Parlament.⁴ CRJM s-a opus tentativelor de numire în aceste funcții pe criterii politice;
- b. a criticat inițiativa Parlamentului de modificare a Codului de Procedură Civilă referitoare la motivarea hotărârilor judecătorești și a solicitat consultări publice privind reforma legislației procesuale civile, statutul judecătorului și introducerea asistenților judiciari pentru Curtea Supremă de Justiție.⁵ CRJM a sensibilizat și reprezentanții UE și a misiunilor diplomatice prezente în Republica Moldova cu privire la subiect. Cu regret, Parlamentul Republicii Moldova a ignorat mesajele noastre.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului:

În anul 2012, CRJM a elaborat și publicat Studiul *„Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului de către Republica Moldova, 1997-2012”*. El analizează, *inter alia*, cauzele moldovenești la CtEDO, măsurile întreprinse de către Republica Moldova pentru a remedia violările constatate de CtEDO și a evita abateri similare pe viitor, precum și mecanismul național de executare a hotărârilor CtEDO. Studiul oferă informații utile pentru actorii sistemului de justiției din Republica Moldova, cât și pentru Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei și instituțiile donatoare cu prezență în Republica Moldova. Studiul a vizat hotărârile pronunțate de CtEDO până la 31 decembrie 2010. Raportul reflectă situația din toamna anului 2012, inclusiv modificările codurilor de procedură care au intrat în vigoare în a doua jumătate a anului 2012. Un astfel de studiu a fost elaborat pentru prima dată în Republica Moldova.

---

³ ex. Briefing-ul pentru Dialogul UE-Moldova pe drepturile omului, din primăvara anului 2012; Briefing pentru ENP Progress Report din 5 noiembrie 2012.

⁴ A se vedea Apelul public cu privire la declarațiile politice privind revendicarea funcției de Procuror General din 23 martie 2012, disponibil pe <http://crjm.org/news/view/214>.

⁵ A se vedea apelurile publice cu privire la inițiativa de modificare a Codului de Procedură Civilă referitoare la motivarea hotărârilor judecătorești din 26 iunie 2012 disponibil pe <http://crjm.org/news/view/217>; Apel public cu privire la nepromulgarea proiectului de lege cu privire la modificarea Codului de Procedură Civilă și amendamentele ce țin de statutul judecătorului și asigurarea activității unor instanțe de judecată din 11 iulie 2013, disponibil pe <http://crjm.org/news/view/223>; Apel public cu privire la necesitatea consultării publice și calificate a propunerilor privind reforma legislației procesuale civile, despre statutul judecătorului și asigurarea activității unor instanțe de judecată din 04 iulie 2012, disponibil pe <http://crjm.org/news/view/219>.

Urmând tradiția din anii precedenți, CRJM a elaborat un document analitic cu privire la activitatea Curții Europene a Drepturilor Omului în anul 2012. [Documentul](#) se referă atât la cauzele examinate de CtEDO în privința tuturor statelor cât și în privința Republicii Moldova. El mai prezintă o sinteză a tuturor hotărârilor pronunțate în cauzele moldovenești. Acest document a fost elaborat cu scopul de a spori nivelul de informare al societății, în general, și al juriștilor, în special, despre activitatea CtEDO.

CRJM s-a implicat și în activități legate de reforma Curții Europene pentru Drepturile Omului, inițiind la 28 martie 2012 un apel către autoritățile Republicii Moldova cu privire la inițiativa de reformare a Curții Europene a Drepturilor Omului, în ajunul Conferinței de la Brighton. La Conferința de la Brighton, Guvernul Republicii Moldova a urmat unele recomandări ale CRJM.

Tratatele internaționale și drepturile omului

CRJM a participat în grupul de lucru în cadrul Ministerului Justiției pentru elaborarea propunerilor la elaborarea proiectului de lege privind avocatul parlamentar (ombudsman) și activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii. Suplimentar participării în grupul de lucru, CRJM a prezentat observații și recomandări la proiectul de lege cu privire la avocatul parlamentar.

CRJM, în cooperare cu alte persoane și organizații, a elaborat un șir de recomandări pentru îmbunătățirea proiectului de lege cu privire la prevenirea și combaterea discriminării⁶ și a întreprins mai multe acțiuni de advocacy pentru promovarea proiectului de lege.⁷ După adoptarea legii, redenumită de Parlament în legea cu privire la asigurarea egalității, CRJM în colaborare cu alți parteneri, a prezentat recomandări detaliate cu privire la proiectul legii de modificare a actelor normative în vedea implementării Legii cu privire la asigurarea egalității⁸ și a participat la dezbaterilor publice organizate de Ministerul Justiției cu privire la acest subiect.

În anul 2012, Parlamentul a adoptat o lege care permitea castrarea chimică a persoanelor condamnate pentru anumite infracțiuni sexuale. Această inițiativă a stârnit dezbateri aprigi în societate. CRJM a elaborat și transmis Ombudsmanului o [analiză privind aspectele de drept comparat](#) privind pedeapsa cu castrarea chimică. Acest document a servit drept fundament pentru Ombudsman să ceară Curții Constituționale declararea neconstituțională a modificărilor în cauză.

CRJM a mai transmis Curții Constituționale [opinia juridică](#) cu privire la sesizarea privind neconstituționalitatea unor prevederi ale Legii cu privire la libertatea de exprimare. CRJM a solicitat respingerea sesizării.

Reprezentanții CRJM au fost implicați în elaborarea rapoartelor alternative privind drepturile omului și reforma justiției către instituțiile internaționale relevante. CRJM a contribuit la (i)

---

⁶ Spre exemplu, Recomandări Ministerului Justiției din 24 februarie 2012; Apelul către Guvern și Parlament din 13 mai 2012;

⁷ Spre exemplu, briefing-ul *Impunity for hate speech and hesitation of political actors create a fertile ground for discriminatory attitudes rooting inequality and prejudice*, transmis la 18 aprilie 2013 pentru Dialogul UE-Moldova pe drepturile omului.

⁸ A se vedea Avizul la proiectul Legii cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității și a proiectului Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative ce țin de implementarea Legii cu privire la asigurarea egalității, versiunea proiectelor trimisă spre coordonare din 22 noiembrie 2012 și 27 noiembrie 2012.

elaborarea raportului de progres al Politicii Europene de Vecinătate prezentate la UE în decembrie 2010, (ii) informarea cu privire la reforma sectorului justiției, anti-discriminare și de prevenire a relexor tratamentelor în cadrul dialogului UE - Republica Moldova în domeniul drepturilor omului din 2011 și 2012, și (iii) elaborarea raportului alternativ către Consiliul ONU pentru Drepturile Omului în cadrul Evaluării Periodice Universale a Republicii Moldova din 2012.

Un reprezentant al CRJM este membru al Comisiei Guvernamentale privind implementarea Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (2011 - 2014).

PROIECTE IMPLEMENTATE ÎN ANUL 2012

Mai jos sunt menționat sumar proiectele implementate de CRJM în anul 2012:

1. Contribuția la sporirea transparenței și eficienței activității Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova

Activități principale: (i) Elaborarea metodologiei de monitorizare; (ii) Colectarea datelor, interviuare și colaborarea cu mass-media; (iii) Elaborarea Raportului de monitorizare.

Perioada de implementare: ianuarie 2012 – mai 2013

Finanțator: Programul Drept, Fundația Soros-Moldova

2. Promovarea executării efective a hotărârilor Curții Europene pentru Drepturile Omului de către Moldova

Activități: (i) Elaborarea metodologiei studiului; (ii) Colectarea datelor, interviuare și colaborarea cu mass-media; (iii) Elaborarea studiului „Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului de către Republica Moldova, 1997-2012”.

Perioada de implementare: iunie 2011 – decembrie 2012

Finanțator: Institutul pentru o Societate Deschisă (Open Society Institute)

3. Atlasul Torturii: Monitorizarea și prevenirea torturii la nivel mondial în baza activității Raportorului Special al ONU

Activități: (i) Elaborarea raportului de monitorizare a implementării recomandărilor formulate de raportorul ONU împotriva torturii în urma vizitei din 2011; (ii) Elaborarea modificărilor la Codul Penal al Republicii Moldova referitor la interzicerea și combaterea torturii și altor relexor tratamente; (iii) Elaborarea propunerilor la elaborarea proiectului de lege privind avocatul parlamentar (ombudsman) și activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii (iv) Elaborarea recomandărilor cu privire la consolidarea cadrului instituțional de investigație și urmărire penală a alegațiilor de tortură și relexor tratamente; (v) Contribuție la elaborarea unui Ghid pentru procurori la investigația torturii și relexor tratamente.

Perioada de implementare: noiembrie 2011 – mai 2013.

Finanțator: Ludwig Boltzmann - Institute of Human Rights

4. Evaluarea Finală a reformei sistemului de justiție juvenilă în Republica Moldova

Activități: (i) Elaborarea metodologiei studiului; (ii) Colectarea datelor și interviuare; (iii) Elaborarea raportului de evaluare finală a proiectelor UNICEF în domeniul justiției juvenile în Republica Moldova pentru perioada 2008 – 2011.

Perioada de implementare: august 2011 – septembrie 2012

Finanțator: UNICEF Moldova și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA).

5. Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției: pilonii I și II

Activități: Elaborarea (i) Studiului de oportunitate privind optimizarea hărții dislocării instanțelor judecătorești în scopul consolidării capacităților instituționale ale instanțelor, optimizarea numărului de judecători și asigurarea utilizării cât mai eficiente a resurselor disponibile (domeniul specific de intervenție 1.1.1. al SRSJ), (ii) Studiul cu privire la oportunitatea specializării judecătorilor pe cauze specifice, inclusiv oportunitatea creării sistemului de instanțe administrative (domeniul specific de intervenție 1.3.3. al SRSJ) și (iii) Studiul cu privire la necesitățile de personal ale organelor procuraturii și de optimizare a numărului de procurori și de personal auxiliar și elaborarea propunerilor de optimizare a numărului de procurori și al personalului auxiliar (domeniul specific de intervenție 2.2.6.)

Perioada de implementare: noiembrie 2012 - noiembrie 2013

Finanțator: Ambasada SUA

6. Monitorizare și contribuție la progresul sistemului judecătoresc din Republica Moldova

Activități: (i) Monitorizarea CSM și a componentelor sale; (ii) Elaborarea apelurilor publice și de documente de politici publice; (iii) Elaborarea raportului anual pe starea în justiție și (iv) elaborarea comentariilor la proiectele de lege.

Perioada de implementare: noiembrie 2012 – aprilie 2015

Finanțator: Programul USAID de Consolidare a Instituțiilor Statului de Drept (ROLISP)

Balanța de plăți a CRJM: 2012⁹

	Nota	Anul 2012		Cumulativ		Buget
		MDL	USD	MDL	USD	
Sold inițial						
Conturi de decontare (MDL)		52,948				
Conturi de decontare (EUR)		7,537				
Conturi de decontare (USD)		199,818				
Total		<u>260,303</u>				
Plus: Surse de finanțare						
Fundația SOROS - grant nr. 13637	10	695,272	58,000	695,272	58,000	\$ 58,000
Fundația Open Society Institute (OSI-ZUG), contract G2253	11	244,508	20,000	825,860	70,000	\$ 70,000
Ludwig Boltzmann - Institute of Human Rights	12	163,345	13,486*	215,776	17,815	€ 17,550
UNICEF Moldova Contract SSA-MOLA/2011	13	-	-	86,966	7,180	86,966 lei
Ambasada SUA S-MD700-12-CA-002	14	554,530	45,194	554,530	45,194	\$ 187,822
ROLISP	15	110,561	9,165	110,561	9,165	\$69,165
Alte surse		350	29	800	66	-
Total Surse		<u>1,768,566</u>	<u>145,874</u>	<u>2,489,765</u>	<u>207,420</u>	
Minus: Cheltuieli						
Fundația SOROS - grant nr. 13637	10	556,500	46,783	556,500	46,783	
Fundația Open Society Institute (OSI-ZUG), contract G2253	11	472,184	37,851	825,860	70,000	
Ludwig Boltzmann - Institute of Human Rights	12	169,878	14,025	213,215	17,603	
UNICEF Moldova Contract SSA-MOLA/2011	13	36,163	2,986	86,966	7,180	
Ambasada SUA S-MD700-12-CA-002	14	168,534	13,311	168,534	13,311	
ROLISP	15	-	-	-	-	
Alte surse		560	46	560	46	
Total cheltuieli		<u>1,403,819</u>	<u>115,002</u>	<u>1,851,635</u>	<u>154,923</u>	

⁹ Extras din Raportul de audit al CRJM pentru anul 2012